

อิทธิพลของภาษาในเด็กไทยปฐมวัยกับการจำแนกประเภท ด้านเพศสถานะ

สุขุม ปรีชาพานิช^{1*} จุฑามณี อ่อนสุวรรณ² และ ธฤต วงศ์วรจรชัย³

¹ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

² คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

³ Faculty of Education, University of Alberta, Canada

Influence of Language on Thai Preschoolers on Gender Classification

Sukum Preechapanich^{1*}, Chutamane Onsuwan² and Tarid Wongvoracha³

¹ College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University, Thailand

² Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

³ Faculty of Education, University of Alberta, Canada

Article Info

Research Article

Article History:

Received 9 February 2025

Revised 16 April 2025

Accepted 23 April 2025

คำสำคัญ

การจำแนกประเภทเพศสถานะ

เด็กไทยปฐมวัย

คำลงท้าย

ประเภททางสังคม

เครือข่ายคำ

* Corresponding author

E-mail address:

chitgy143@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาอิทธิพลของภาษา (คำลงท้ายที่แสดงเพศ) ต่อการจำแนกประเภทด้านเพศสถานะของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมอื่น ได้แก่ รูปลักษณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กไทยอายุ 5 - 6 ปี จำนวน 20 คน ที่ร่วมกิจกรรมจากเกมและกติกาที่สร้างขึ้นบนแท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ โดยจะระบุเพศของตัวละครในเกมจาก 3 ตัวเลือก คือ ผู้ชาย ผู้หญิง และไม่แน่ใจ ตัวละครในเกมจะพูดประโยคทั้งสิ้น 24 ประโยค แบ่งเป็น 2 เงื่อนไข (1) “สอดคล้อง” ได้แก่ตัวละครที่มีเสื้อผ้าและทรงผมเป็นชายหรือหญิง และพูดประโยคที่มีคำลงท้ายสอดคล้องกับรูปลักษณ์ (2) “ไม่สอดคล้อง” ตัวละครที่มีรูปลักษณ์เป็นชายพูดประโยคที่มีคำลงท้าย “คะ” หรือตัวละครที่มีรูปลักษณ์เป็นหญิงพูดประโยคที่มีคำลงท้าย “ครับ” เสียงพูดที่ใช้มีลักษณะทางเสียงกำกวมที่จะเป็นเพศใดเพศหนึ่งก็ได้ จากคำตอบทั้งหมด 432 ครั้ง แสดงให้เห็นว่าภาษามีอิทธิพลในการจำแนกเพศสถานะมากกว่ารูปลักษณ์ภายใต้เงื่อนไข “ไม่สอดคล้อง” ระหว่างรูปลักษณ์และคำลงท้าย ทั้งในกรณีที่ตัวละครมีรูปลักษณ์เป็นชายพูดประโยคที่มีคำลงท้าย “คะ” และตัวละครมีรูปลักษณ์เป็นหญิงพูดประโยคที่มีคำลงท้าย “ครับ” เด็กเลือกระบุเพศสถานะโดยเป็นไปตามคำลงท้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงบทบาทของภาษาและปฏิสัมพันธ์ในสังคมของเด็กปฐมวัยในการกำหนดมุมมองต่อประเภทของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เป็นนามธรรม เช่น เพศสถานะ ซึ่งอาจเป็นผลจากประสบการณ์ความรู้ที่ถูกจัดเก็บในรูปแบบของคำและพัฒนาเป็นเครือข่ายทางความหมายขึ้น

Keywords:

gender classification,
Thai preschooler,
final particles,
social category,
semantic network

Abstract

This study examined the influence of language (gender-specific final particles) on speakers' gender classification compared to another concrete attribute, namely appearance. The sample consisted of 20 Thai children aged 5-6 years who participated in a set of games with rules created on a tablet computer. They were asked to identify the gender of a game character from three options: male, female, and unsure. The game characters uttered a total of 24 sentences, divided into two conditions: (1) "congruent": the character had either male or female clothing and hairstyle, and spoke sentences with final particles consistent with their appearance; (2) "incongruent": a male character spoke sentences with the particle "ka", or a female character spoke sentences with the particle "krap". The speech has gender-ambiguous voice traits. A total of 432 responses showed that language had a statistically significant greater influence on gender classification than appearance under the incongruent condition, both in the cases where the male character used the particle "ka", and the female character used the particle "krap". Clearly, Thai children's gender classification was based on the gendered final particles rather than appearance. These findings suggest the role of preschoolers' language and social interactions in shaping their perspectives on categories of things, particularly abstract ones such as gender, which may be a result of knowledge experiences that are stored in the form of words and developed into semantic networks.

1. บทนำ

การเข้าใจเพศของบุคคลมีได้หลากหลายทั้งเพศชีวภาพ (biological sex) เพศวิถี (sexuality) รวมไปถึงเพศสถานะ (gender) ซึ่งดูจะมีความหลากหลายมากที่สุดในการทำความเข้าใจเพศจากมุมมองนี้ เพราะไม่ได้ทำความเข้าใจที่ตัวเพศโดยตรง แต่เป็นการทำความเข้าใจองค์ประกอบของเพศซึ่งมีอยู่อย่างมากมาย ที่ความหมายผูกโยงกับบริบทสังคม และทำให้องค์ประกอบเหล่านั้นถูกให้ความหมายแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ (e.g., Ackroyd, 2017; Haslenger, 2000; Hawley, 2001) เพศสถานะจึงเป็นการทำความเข้าใจเพศในฐานะสิ่งที่ถูกประกอบขึ้นจากสังคม ด้วยเหตุนี้การเข้าใจเพศสถานะของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจึงควรมองในลักษณะเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องของบุคคลนั้นตั้งแต่เด็กจนโต ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่ตลอดเวลา ทั้งในแง่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับกรอบคิด (notion) ที่มีอิทธิพลอยู่เดิม (preoccupied) ซึ่งก็ย่อมส่งผลให้กรอบคิดในเรื่องเพศสถานะของแต่ละบุคคลมีลักษณะที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การเข้าใจสิ่งรอบตัวรวมถึงปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ จำเป็นจะต้องใช้เครื่องมือทางสังคมอย่างภาษาเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายขององค์ประกอบต่าง ๆ รวมถึงองค์ประกอบที่มีอยู่มากมายที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะ ในอีกแง่หนึ่งพัฒนาการทางภาษาในเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กับการรู้คิดที่พัฒนาขึ้นตามช่วงวัย (Piaget, 1960) ซึ่งส่งผลให้การพิจารณาจุดอ้างอิงในการทำความเข้าใจความหมายเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยและย่อมส่งผลให้การเข้าใจและรับรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าความเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่การรับรู้และการให้ความหมาย ที่เกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างแนบแน่นระหว่างพัฒนาการทางภาษา (ในเด็ก) และแนวคิดเพศสถานะ นอกจากนี้ในมุมมองทั่วไป การเข้าใจถึงอิทธิพลของภาษาอาจช่วยให้เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของกรอบคิด และการทำความเข้าใจความหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงความเข้าใจที่มีต่อมุมมองด้านเพศสถานะให้ลึกซึ้งขึ้น

1.1 การปะป้าย การจัดประเภท และเพศสถานะ

ความเข้าใจและตอบสนองต่อสิ่งรอบตัว ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับท่าทีและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งเหล่านั้น โดยเป็นการสะสมจากประสบการณ์ทางสังคมของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้นั้น มนุษย์จำเป็นต้องมีการจัดการสิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้เป็นระบบ การจัดประเภท (categorization) ให้สิ่งต่าง ๆ ทั้งคน สัตว์ สิ่งของ จึงเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งช่วยให้การจัดการและทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น เป็นหน้าที่พื้นฐานอย่างหนึ่งของระบบประสาท ซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ในแง่การจัดการสิ่งรอบตัวที่ไม่มีการปะป้าย (unlabeled) เหล่านี้ (Edelman, 1987, as cited in Quinn, 2014) ภาษา

จะเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้ความหมายสิ่งต่าง ๆ ผ่านการแปะป้าย (label) ของมนุษย์ และสังคม

ในสังคมเองการจัดประเภทมีอยู่อย่างมากมาย เพศสรีระ (sex) เป็นการจัดประเภทพื้นฐานอย่างหนึ่งของสังคม โดยมักใช้สรีระทางกายภาพรวมไปถึงโครโมโซม (chromosome) เป็นตัวกำหนด เพศของบุคคลส่วนใหญ่จึงถูกแบ่งออกเป็น 2 เพศ คือเพศชายและเพศหญิง¹ ซึ่งการจัดประเภทดังกล่าวได้มีอิทธิพลในการกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น ในการบวชพระของศาสนาพุทธ ผู้ชายที่มีอวัยวะเพศสมบูรณ์เท่านั้นจึงจะได้รับอนุญาตให้บวชได้ (สุไลพรชวลีไฉ, 2562) หรือบทบาทของความเป็นแม่ ที่ในหลายวัฒนธรรมมักให้ความสำคัญกับลักษณะทางชีวภาพ จึงทำให้ผู้หญิงมักถูกกำหนดหน้าที่ในการอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น (ปราณี วงศ์เทศ, 2562) การจัดประเภทดังกล่าว จึงส่งผลต่อสถานะและหน้าที่ทางสังคมของแต่ละเพศตามมา

พัฒนาการในการจัดประเภทเริ่มขึ้นตั้งแต่ยังเป็นทารก โดยพัฒนาขึ้นจากการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ รอบตัวให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้ การจัดประเภทจึงเป็นการรู้จัก (recognition) ความแตกต่างอันเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม บนพื้นฐานองค์ประกอบหรือสิ่งแทนต่าง ๆ (representation) ที่เกิดขึ้นภายในประเภทของสิ่ง ๆ นั้น ซึ่งถูกเรียกว่า โครงร่าง (schema) หรือแนวคิด (concept) (Quinn, 2014) ลักษณะภายนอกที่รับรู้ได้ง่ายมีความเป็นรูปธรรม จึงมีอิทธิพลสำคัญในการจัดประเภทที่เด็กใช้ มากกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือจับต้องได้ยาก งานวิจัยของ Taylor (1996) นักจิตวิทยาพบว่า เด็กวัย 4–8 ปี มักคิดว่าเพศชีวภาพมีอิทธิพลสำคัญกับการพัฒนาความเป็นชาย (masculine) ความเป็นหญิง (feminine) และเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกขาดจากกันได้ พร้อมกันนี้ประเภทของเพศยังมีแนวโน้มที่จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ “แก่นแกน” (essential) ในแต่ละบุคคล ที่สามารถถ่ายทอด ส่งต่อ หรือมีอยู่ในบุคคลอื่นเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ทำให้การจัดแบ่งประเภทของเพศบุคคลพัฒนาตามกาลเวลา เพศที่เคยถูกจัดแบ่งอยู่เพียง 2 ประเภท ก็พัฒนาขึ้น พร้อมแตกแขนงตามปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นำไปสู่การเกิดวิถีชีวิตที่ใช้ทำความเข้าใจเพศของบุคคลในรูปแบบอื่นที่ครอบคลุมกว่า เช่น เพศสถานะที่เป็นรูปแบบการทำความเข้าใจเพศที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับความซับซ้อนต่าง ๆ ของบุคคล ทั้งเพศชีวภาพ เพศวิถี รสนิยมทางการแต่งกาย ฯลฯ องค์ประกอบต่าง ๆ จะร่วมกันสร้างความหมายจนเกิดเป็นแนวคิดเกี่ยวกับเพศต่าง ๆ ขึ้น เพศในความหมายนี้จึงมีความหลากหลาย จากการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภายในของแนวคิดแต่ละเพศ รวมไปถึงการตีความและเปลี่ยนความหมายเดิม จนนำมาสู่แนวคิดเกี่ยวกับเพศใหม่

¹ ปัจจุบันบางประเทศได้ยอมรับเพศกำกวม (intersex) ร่วมกับเพศชายและหญิง (“นิวซีแลนด์ เป็นประเทศแรกของโลก,” 2561)

ขึ้นมากมาย กล่าวคือเป็นการให้ความหมายโดยใช้วัฒนธรรมเป็นจุดอ้างอิง (e.g., Ackroyd, 2017; Haslenger, 2000; Hawley, 2001) องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปะปนอยู่ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างความหมายด้านเพศสถานะขึ้น

1.2 พัฒนาการของการจัดประเภทและการจำแนกเพศสถานะ

การเข้าใจองค์ประกอบและสร้างข้อสรุปขึ้นมานั้น สัมพันธ์กับพัฒนาการด้านการรู้คิด (cognitive development) ที่พัฒนาขึ้นตามช่วงวัย และอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การจัดประเภทเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยด้วย Piaget (1964) นักจิตวิทยาชาวสวิสเสนอว่า การรู้คิดเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เป็นตัวอ่อน (embryogenesis) เป็นลำดับขั้น โดยเป็นกระบวนการที่ช่วยในการประเมินองค์ประกอบที่สิ่งต่าง ๆ มีร่วมกันจนเกิดความเข้าใจในรูปแบบขึ้น กล่าวคือ แม้สิ่งต่าง ๆ จะเกิดการเปลี่ยนรูปร่างกายอย่างไร แก่นแกนบางประการในความเป็นสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ และถูกส่งต่อจากสิ่งเดิมสู่สิ่งใหม่ เป็นกระบวนการประเมินผลและตีความสิ่งต่าง ๆ จนนำมาสู่ข้อสรุป (inference) ต่อสิ่ง ๆ นั้น

พัฒนาการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับขั้นตามช่วงวัยควบคู่กับพัฒนาการทางภาษา ซึ่งช่วยให้เด็กค่อย ๆ ใช้ความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยในช่วงแรก 1 ปีครึ่ง ถึง 2 ปี เป็นช่วงระบบสัญชัญและช่วงก่อนแนวคิด (symbolic and preconceptual thought) เป็นช่วงเริ่มต้นพัฒนาทางภาษาและสัญลักษณ์ ที่เด็กจะเริ่มเชื่อมโยงสิ่งแทนต่าง ๆ ที่รับรู้กับส่วนควบคุมความรู้สึก การเลียนแบบคือหัวใจสำคัญในช่วงนี้และอาจพัฒนาจนถึงช่วงเกือบ ๆ 4 ปี ซึ่งจะซ้อนทับกับช่วงถัดไป คือช่วงการใช้ความคิดโดยสัญชาตญาณ (intuitive thought) ที่จะเกิดขึ้นในช่วง 4-7 ปี ในช่วงนี้เด็กจะพัฒนาการจตุวางตัวเองเป็นศูนย์กลางขึ้น (egocentrism) อย่างเด่นชัด และใช้ตนเองเป็นจุดอ้างอิงในการให้ความหมายต่อสิ่งรอบตัว ความรู้เดิมที่เด็กรับรู้จะมีอิทธิพลอย่างมากกับเด็กวัยนี้ เช่น ผู้ชายต้องห้ามใส่กระโปรง ห้ามเล่นตุ๊กตา เป็นต้น ก่อนจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงในช่วงถัดมาคือ ช่วงปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม (concrete operations) ในช่วงอายุ 7-12 ปี ที่เด็กจะเริ่มย้ายมุมมองได้ดีขึ้น จนสามารถนำข้อมูลจากมุมมองอื่นมาประกอบการให้ความหมายหรือตัดสินใจสิ่งต่าง ๆ จนทำให้ความคิดของเด็กหนักแน่นขึ้น เกิดเป็นความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดีขึ้นจนเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้นคือ 11 ปี เป็นต้นไป หรือขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นทางการ (formal operation) แนวคิดนามธรรมที่เด็กเริ่มเข้าใจในช่วงก่อนหน้าจะช่วยให้เด็กสร้างข้อสรุปและนำไปอธิบายสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กได้มากขึ้นผ่านการจัดประเภท (Piaget, 1960)

ด้วยเหตุนี้ ข้อสรุปที่เกิดขึ้นจากการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ รอบตัว และพัฒนาจนกลายเป็นแนวคิดจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงวัย ตามพัฒนาการด้านการรู้คิดที่ค่อย ๆ เติบโตขึ้น เช่น แนวคิดเพศสถานะในเด็ก ที่ในช่วงต้นผู้ปกครองจะมีอิทธิพลอย่างมากในการช่วยให้เด็กเข้าใจเพศและสิ่งแวดล้อมรอบตัวผ่านการแปะป้าย โดยพบว่าเด็กจะเริ่มแปะป้ายเรื่องเพศ

ขึ้นในช่วงอายุประมาณ 19 เดือน โดยเสื้อผ้า กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ล้วนส่งผลต่อความเข้าใจ และจำแนกความแตกต่างระหว่างเพศของเด็ก จนกลายมาเป็นจุดอ้างอิงที่ทำให้แนวคิดเรื่องเพศที่เด็กรับรู้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น (Zosuls et al., 2009) พัฒนาการดังกล่าว เกี่ยวข้องกับพัฒนาการในหลายส่วน เช่น ภาษา การรู้จักคิด สังคม ฯลฯ

งานวิจัยของ Fagot et al. (1992) พบว่าเด็กวัย 24–36 เดือน สามารถแยกแยะเพศผ่านรูปร่างหน้าตา ขาวของเครื่องใช้ รวมถึงของเล่นที่แฝงนัยเพศแบบสองขั้วเช่น ค้อน ไม้กวาด รถดับเพลิง ฯลฯ การแปะป้ายจึงมีอิทธิพลสำคัญในการพัฒนาให้เกิดภาพเหมารวม (stereotype) ทางเพศขึ้น ซึ่งจะมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเด่นชัด ในช่วง 3–4 ปี โดยเด็กจะใช้ภาพเหมารวมทางเพศในการจำแนกสิ่งต่าง ๆ (Halim et al., 2013, 2017) อย่างไรก็ตาม มุมมองดังกล่าวจะค่อย ๆ เริ่มลดลงในช่วง 7 ปี ความเข้มข้นของภาพเหมารวมดังกล่าว จึงเป็นพัฒนาการตามช่วงวัยที่เกิดจากการเลี้ยงดู ไม่ใช่ลักษณะนิสัย (personal trait) ที่ติดตัวของเด็ก (Trautner et al., 2005) ผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ที่แฝงความหมายเพศสถานะ และทำให้แนวคิดที่เป็นนามธรรมมีความหนักแน่นและเป็นรูปธรรมมากขึ้น

Bem (1981, 1983) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันอธิบายว่า การเข้าใจเรื่องเพศของเด็ก เป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของเพศแบบสองขั้ว เป็นการประมวลผลโครงสร้าง (schematic processing) ที่ประกอบขึ้นจากแนวคิดเรื่องตัวตนและแนวคิดด้านเพศสถานะ ผ่านการรู้จักของเด็กที่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามช่วงวัย เด็กจะใช้โครงสร้างดังกล่าวในการประเมินข้อมูลที่ได้รับ หรือเชื่อมโยงข้อมูลเหล่านั้นกับองค์ประกอบที่อยู่ภายในโครงสร้าง อันนำมาสู่การตอบสนองอย่างทันท่วงที ซึ่งกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะพัฒนาความหมายด้านเพศให้เข้มข้นขึ้น แต่กิจกรรมดังกล่าว ยังมีส่วนเพิ่มความหมายแฝงในสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือวัตถุ เช่น ทรงกลม มุมแหลม พระจันทร์ พระอาทิตย์ ฯลฯ ก็ถูกใส่รหัสความเป็นชายเป็นหญิงผ่านโครงสร้างดังกล่าวด้วย ซึ่งการทดลองของ Bem (1981) ได้แสดงให้เห็นถึงการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ที่แฝงความหมายเพศสถานะ (เช่น ลิงกอลิสล่า สัมพันธ์กับความ เป็นชาย ผีเสื้อ สัมพันธ์กับความเป็นหญิง ฯลฯ) ทั้งในแง่การจดจำและการเรียกคืน (recall) สัมพันธ์กับโครงสร้างเพศสถานะ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเข้าใจเพศสถานะของเด็กผ่านการตีความองค์ประกอบรอบตัว เป็นการทำความเข้าใจเพศผ่านระบบสัญญา ซึ่งเป็นพื้นฐานให้เด็กใช้ความคิดที่ซับซ้อนได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการเข้าใจและใช้สัญญาจนสามารถจัดประเภทได้นั้น เป็นเรื่องที่ซับซ้อนซึ่งเกี่ยวพันกับปัจจัยหลายส่วน เช่น การรู้จักคิด สภาพแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งล้วนส่งผลต่อการประเมินความหมายและสร้างข้อสรุป

Vygotsky (1978) นักจิตวิทยาชาวรัสเซียมองว่า ปฏิบัติการทางสัญญา (sign operation) มีความซับซ้อนเกินกว่าจะเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ ดังนั้นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นบริบทแวดล้อมของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ย่อมมีส่วนในการจัดการ สัญญาต่าง ๆ ด้วย เหตุนี้ “ภาษา” จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอด ความหมาย หรือประสบการณ์ทางสังคมให้ดำเนินต่อไปจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง พร้อมมี ส่วนสำคัญในการเรียนรู้และใช้ความคิดของบุคคลให้พัฒนาไปสู่พฤติกรรมหรือการใช้งาน ทางจิตวิทยา (higher psychological function) ในระดับที่สูงขึ้น ผ่านการใช้งานความความคิด และความทรงจำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมด้วยประสาทสัมผัสใน ขณะนั้น การเข้าใจความเป็นนามธรรมของสิ่งต่าง ๆ (abstract intelligence) นี้เองที่ทำให้มนุษย์ มีวิวัฒนาการด้านพฤติกรรมจนเหนือกว่าสัตว์ชั้นสูง (higher animal) อื่น ๆ เช่น วานร (ape) เป็นต้น

1.3 บทบาทของคำและภาษา

งานวิจัยด้านจิตวิทยาของ Diesendruck and HaLevi (2006) พบว่า ภาษามีบทบาท สำคัญในการชี้ให้เห็นถึงแก่นแกนของมนุษย์ผ่านการแปะป้าย พร้อมทั้งลดบทบาทของลักษณะ ทางกายภาพลง ในการใช้เป็นเครื่องบ่งชี้สิ่งต่าง ๆ และอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เด็กและผู้ใหญ่ มีมุมมองต่อความเป็นแก่นแกนของมนุษย์แตกต่างกัน สำหรับพวกเขา สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า แก่นแกนที่อยู่ภายในประเภทสิ่งต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามอายุหรือประสบการณ์ ทางสังคม ไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่อย่างคงที่ ดังนั้นแนวคิดที่มองว่าลักษณะทางกายภาพ (biological) เช่น เชื้อชาติ สีผิว ฯลฯ ที่เคยเข้าใจว่าเป็นแก่นแกนของมนุษย์ ได้ถูกย้ายมาเป็นแก่นแกน ในเครือข่ายทางสังคมนั้นจึงอาจไม่จริงเสมอไป เพราะประเภททางสังคม (social category) ที่ ถูกจัดแบ่งไว้ สามารถประกอบสร้างขึ้นใหม่จนกลายเป็นแก่นแกนของบุคคลได้เช่นกัน

การที่ภาษาเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ผ่านการแปะป้ายนั้น ทำให้ ประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ ของมนุษย์ ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปแบบของคำมากขึ้น ความเข้าใจ ต่อสิ่งต่าง ๆ จะเกิดขึ้นผ่านการเชื่อมโยงกับคำที่แสดงความหมายในส่วนอื่น ๆ จนเกิดเป็น เครือข่ายทางความหมาย (semantic network) ขึ้น Carroll (2008) นักภาษาศาสตร์จิตวิทยา อธิบายว่า รูปแบบที่ใช้ในการเข้าใจเครือข่ายความหมายมีหลากหลาย รูปแบบหนึ่งที่ใช้ ในการจัดการเครือข่ายดังกล่าวคือ รูปแบบลำดับชั้นเครือข่าย (hierarchical network model) (Collins & Quillian, 1969, 1970, 1972, as cited in Carroll, 2008, pp. 111-117) ซึ่งแนวคิด ที่สัมพันธ์กับคำต่าง ๆ จะถูกนำมาแยก โดยส่วนที่โดดเด่นจะกลายเป็นหน่วยย่อย (node) ภายในเครือข่ายความสัมพันธ์ของประเภท (taxonomic relation) และความสัมพันธ์ของ คุณลักษณะ (attributive relation) ซึ่งทั้งสองส่วนจะดำเนินการร่วมกันในการเชื่อมโยงหา ความสัมพันธ์ ภายในเครือข่ายความหมายกับส่วนอื่น ๆ เป็นลำดับชั้น เช่น เมื่อคำว่า “สัตว์” ปรากฏเครือข่ายประเภทจะเชื่อมโยงว่า นกกับปลาเป็นสิ่งเดียวกัน ขณะที่เครือข่ายคุณสมบัติ จะเชื่อมโยงและพิจารณาองค์ประกอบย่อย เช่น วายน้ำได้ มีปีก ไหล่มาเรื่อย ๆ เป็นลำดับชั้น

จนนำมาสู่ลำดับที่ว่า นกกับปลาต่างกัน เป็นต้น ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะถูกเก็บสะสมอยู่ในคลังคำศัพท์ (mental lexical) ซึ่งมีส่วนในการสร้างข้อสรุปและมุมมองต่อสิ่งต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล

Waxman and Leddon (2014) นักจิตวิทยาอธิบายว่า คำเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการรู้คิด ซึ่งพัฒนาจากการเชื่อมโยงในช่วงต้น ก่อนการได้มาซึ่งภาษาของทารก ในช่วง 11 เดือน ความคาดหวังแรกเริ่ม (board initial expectation) ที่มีอยู่ในทารก จะช่วยเชื่อมโยงประเภท (category) และคุณสมบัติ (property) ทัว ๆ ไป ที่อยู่ในคำคุณศัพท์ คำนาม นำไปสู่การตั้งชื่อ (naming) ให้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการเชื่อมโยงดังกล่าวจะดำเนินต่อไปจนกระทั่ง 2 ปี เด็กจึงจะเริ่มเชื่อมโยงคำกิริยา ผ่านคุณสมบัติพื้นฐานและเหตุการณ์ (event) ในลำดับต่อไป กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไปตลอดการพัฒนาของมนุษย์

คำจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการรู้คิดของบุคคล โดยพัฒนาขึ้นจากความสามารถในการจัดกลุ่มพื้นฐานแรกเริ่ม การแสดงแนวคิดผ่านคำจึงเต็มไปด้วยความสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ซับซ้อนภายในคำนั้น ๆ การพัฒนาดังกล่าวจึงมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาในเด็กจึงมีองค์ประกอบร่วมกันของสิ่งที่ติดตัวในแง่ชีวภาพ (inherent) ของเด็ก บัจจยจากสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ วัตถุที่เด็กพบเห็น และภาษาที่เด็กได้รับ ซึ่งจะส่งผลต่อการรับข้อมูลเข้า (input) ของเด็กแต่ละคน และส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่แตกต่างกัน (Waxman & Leddon, 2014)

ในทำนองเดียวกัน Gelman (2009) นักภาษาศาสตร์จิตวิทยาเองก็ได้เสนอไว้ว่า กระบวนการสร้างคำศัพท์ (lexicalization) เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาแนวคิดขึ้น ซึ่งคำที่เกิดขึ้นจะถูกพัฒนาจากวัฒนธรรมทางสังคม เป็นการนำสิ่งหรือองค์ประกอบต่าง ๆ เข้ารหัส (encode) จนทำให้คำ ๆ นั้นมีความหมาย และมีความโดดเด่นขึ้นจนอาจกลายเป็นคำ ๆ เดียว เช่น “ถ้วย” หากไม่ผ่านกระบวนการสร้างเครือข่ายคำ ไม่มีคำว่า “ถ้วย” เกิดขึ้น เราอาจต้องเรียกถ้วยว่า “วัตถุที่มีขนาดเล็กกว่ากล่องขนมปัง” เป็นต้น กระบวนการดังกล่าวเป็นผลผลิตทางสังคมที่เผยแพร่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ก่อนจะส่งต่อจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง โดยคำช่วยให้เด็กมีจุดยึด (placeholder) อย่างน้อย 2 ส่วน คือ หนึ่งทำให้สิ่งที่แตกต่างกันมีจุดร่วมและสามารถเข้าใจได้เหมือนกัน สองทำให้เด็กสามารถเข้าใจและสรุปสิ่งที่ป็นนามธรรมออกมาได้ เช่น หน้าที่ ความรู้สึก พฤติกรรมที่มองไม่เห็น ฯลฯ ซึ่งมีส่วนสำคัญนำไปสู่การปะป้าย พิจารณาความสัมพันธ์เหมือนต่าง และจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ รวมถึงทำให้สิ่งที่ไม่เข้าพวก (atypical) จะสามารถถูกจัดประเภทให้รวมกันได้ เช่น “เพนกวิน” ที่ถูกจัดประเภทให้เป็นนกชนิดหนึ่ง ถึงแม้จะมีความแตกต่างจากนกชนิดอื่นที่บินได้ เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือ การพัฒนาขึ้นของแนวคิดจนสามารถเข้าใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่าง ๆ ได้ นั้น ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้เกิดการปะป้ายขึ้น และส่งผลให้เด็กสามารถจัดการและ

แบ่งประเภทสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ (Gelman, 2009) ภาษาจึงมีบทบาทสำคัญในการใช้ความคิดของมนุษย์

1.4 คำลงท้ายในภาษาไทย

มุมมองที่กล่าวมานี้ทำให้การศึกษาการจัดแบ่งประเภทผ่านการใช้คำในภาษาไทยมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะภาษาไทยมีการจัดแบ่งประเภทของผู้พูดในแง่ของเพศผ่านการใช้คำลงท้าย (final particle) ในการสนทนา โดยผู้ชายจะใช้ “ครับ” ขณะที่ผู้หญิงจะใช้ “ค่ะ” หรือ “คะ” ในบทสนทนา Peyasantiwong (1981) อธิบายว่า ในภาษาไทย ได้แบ่งคำลงท้ายตามหน้าที่และการใช้งานไว้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คำลงท้ายที่แสดงอารมณ์ (mood particle) เช่น “เออะ” “นะ” “เหอะ” ฯลฯ ซึ่งคำเหล่านี้พบได้มากในการใช้แบบไม่เป็นทางการ ช่วยเพิ่มอารมณ์ในประโยคขณะพูด ประเภทที่สอง คำลงท้ายที่แสดงคำถามหรือความสงสัย (question particle) เช่น “ไหม” “หรือ” พบได้มากในประโยคคำถามซึ่งในการใช้ในชีวิตประจำวัน บ่อยครั้งก็จะพบการใช้ที่ไม่ได้อยู่ท้ายประโยค แต่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว ๆ เพื่อแสดงความสงสัยหรือไม่เชื่อถือ เช่น “ฮะ” “หรือ” “หรอ” ฯลฯ และประเภทที่สาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ คำลงท้ายที่แสดงสถานะ (status particle) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของผู้พูดและผู้ฟังทั้งในแง่ความเป็นทางการ ความไม่เป็นทางการ ความสนิทสนม เช่น “ยะ” “วะ” “วะ” รวมไปถึงยังสามารถแสดงเพศของผู้พูด เช่น “ครับ” “ค่ะ” “คะ” เป็นต้น

คำว่า “คะ” และ “ค่ะ” จะใช้สำหรับผู้พูดผู้หญิงส่วนใหญ่และวางอยู่ท้ายประโยคขณะเดียวกันก็อาจใช้เป็นคำ ๆ เดี่ยว เพื่อแสดงการยืนยันหรือตั้งคำถามก็ได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้แสดงสถานะทางสังคมของผู้พูดที่มีสถานะต่ำกว่าเมื่อต้องพูดกับผู้ที่อาวุโสมากกว่า รวมถึงแสดงความสุภาพของผู้พูด โดยมีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่าง “คะ” กับ “ค่ะ” โดยคำแรกจะใช้เพื่อยืนยัน ส่วนคำหลังจะใช้เพื่อแสดงคำถามหรือต้องการให้คู่สนทนาตอบกลับบางอย่าง และเป็นที่น่าสนใจที่แม้ทั้งสองคำเป็นภาษาพูดที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งหลายคนก็ใช้ได้อย่างไม่มีปัญหา แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาเขียนกลับพบการใช้ผิดกันอยู่บ่อยครั้ง ส่วนการใช้คำว่า “ครับ” จะใช้สำหรับผู้พูดที่เป็นผู้ชาย และใช้เหมือนกับ “คะ” “ค่ะ” ทุกประการแต่ไม่มีการแยกย่อยแบบทั้งคู่ (Peyasantiwong, 1981)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเข้าใจประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้นั้น ภาษามีอิทธิพลสำคัญในกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านการแปะป้าย การแปะป้ายจึงเปรียบเสมือนทางลัดที่ช่วยให้เราเข้าถึงองค์ประกอบต่าง ๆ มากมายที่ร่วมกันแสดงความหมาย และรวมกันเป็นโครงสร้างจนกลายเป็นความเข้าใจต่อแนวคิดต่าง ๆ ขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การเข้าใจเพศสถานะก็วางอยู่บนพื้นฐานดังกล่าว การแปะป้ายได้เข้ามาช่วยให้เกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ผ่านการสร้างคำขึ้นมาเรียกสิ่ง ๆ นั้น (Gelman, 2009) ทั้งในระดับแนวคิด เช่น ผู้หญิง และในระดับองค์ประกอบที่ร่วมเสริมความหมายต่อแนวคิด เช่น กระโปรง ตุ๊กตา ฯลฯ นอกจากนี้

คำและภาษายังช่วยให้เราเข้าใจความเป็นนามธรรม ความหมายแฝง โดยอาจเข้ามาช่วยย้ายจุดสนใจจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น

เพศสถานะเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรม จำเป็นต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เครื่องแต่งกาย รูปร่างหน้าตา ฯลฯ รวมเป็นจุดอ้างอิงในการแสดงความหมาย จนเกิดเป็นชุดข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับความเป็นชาย (masculinity) และความเป็นหญิง (femininity) ขึ้น จุดอ้างอิงดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ตามพัฒนาการด้านการรู้คิดและสังคม โดยมีภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดความหมาย จากสิ่งหนึ่งไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง จนนำมาสู่ข้อสรุปในการเข้าใจเพศสถานะ ซึ่งในภาษาไทยได้มีการนำคำลงท้ายอย่าง “ครับ” “ค่ะ” “คะ” มาใช้เพื่อแสดงความแตกต่างของเพศชายและเพศหญิงของผู้พูดร่วมด้วย

1.5 วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาอิทธิพลของเพศสถานะด้านรูปลักษณ์และการใช้ภาษา (คำลงท้าย) ที่มีต่อการจำแนกเพศสถานะของเด็กปฐมวัย เพื่อชี้ให้เห็นว่าสิ่งใดมีอิทธิพลหรือบทบาทมากกว่าเมื่อเด็กต้องจำแนกเพศสถานะ โดยจุดสำคัญคือ การจัดประเภทด้านเพศสถานะของเด็กในสถานการณ์ (สถานการณ์สมมุติในการทดสอบ) ที่เกิดความไม่สอดคล้องกันขึ้นขององค์ประกอบด้านเพศสถานะ ระหว่างความเป็นชายหรือหญิงที่ปรากฏผ่านรูปลักษณ์ของตัวละคร เช่น เสื้อผ้าทรงผม กับ คำลงท้ายที่แสดงเพศ อย่าง “ครับ” “ค่ะ” การทดสอบนี้ดำเนินการกับเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี เด็กวัยนี้จะสามารถเข้าใจองค์ประกอบด้านเพศต่าง ๆ ทั้งของเล่น พฤติกรรม การแต่งกาย ขาวของเครื่องใช้ รวมไปถึงภาษาที่ใช้ระหว่างเพศได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นวัยที่มีความเข้มข้นด้านเพศสถานะมากที่สุด (Trautner et al., 2005)

งานวิจัยในไทยที่ศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ของภาษา กับองค์ประกอบที่อยู่ในแนวคิดเพศสถานะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลจากเด็กไทยเป็นสิ่งที่ยังไม่ปรากฏ ทั้งนี้ พัฒนาการด้านการรู้คิดของเด็กในวัยดังกล่าว ยังพัฒนาการไม่เต็มที่นัก และส่งผลโดยตรงต่อการตีความและสร้างข้อสรุปต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว รวมทั้งทำให้เด็กมีความเข้าใจทางเพศที่เข้มข้น ก่อนจะค่อย ๆ พัฒนาให้ยืดหยุ่นขึ้นตามช่วงวัย การเข้าใจอิทธิพลขององค์ประกอบที่ช่วยให้ความหมายด้านเพศสถานะ จึงเป็นการเพิ่มมุมมองในการเข้าใจจุดแรกเริ่มก่อนการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดเพศสถานะของเด็กปฐมวัย รวมถึงบทบาทของภาษาต่อการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดเพศสถานะในวัยต่าง ๆ และในสังคมไทย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 กลุ่มตัวอย่าง

อาสาสมัครผู้ร่วมทดสอบประกอบด้วยเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการปกติ (ครูประจำชั้น และคุณผู้ช่วยเป็นผู้ประเมิน) และใช้ภาษาไทย จำนวน 20 คน เพศชายและหญิงอย่างละ 10 คน

อายุ 5–6 ปี จากโรงเรียนอนุบาลแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยครูประจำโรงเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกเด็กมาร่วมทดสอบ จากผู้ปกครองที่สมัครใจให้เด็กเข้าร่วม โดยการเก็บข้อมูลได้รับการตรวจสอบและอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยในคนของธรรมศาสตร์ หนังสือรับรองเลขที่ 075/2567

2.2 เครื่องมือที่ใช้ทดสอบ

ในปัจจุบันงานวิจัยด้านภาษาศาสตร์และภาษาศาสตร์จิตวิทยา (Peña et al., 2024) ได้มีการนำแท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ทำการทดสอบกับเด็กเล็ก (24–42 เดือน) ในประเด็นของการใช้ภาษาและการสื่อสาร โดยให้เด็กเล่นเกมและโต้ตอบผ่านการสัมผัสหน้าจอหรือตอบคำถามที่แสดงในแท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถตอบสนองได้ดีเมื่อการทดสอบในลักษณะนี้มีผลสำเร็จในเด็กเล็กจึงเป็นไปได้ที่จะใช้ได้กับเด็กที่อายุสูงกว่า การทดสอบในงานวิจัยนี้จึงนำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้

อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์จำนวน 1 เครื่อง (iPad 2020) 2) หูฟัง (ปรับระดับเสียงอย่างเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน) 3) เกมที่ใช้ทดสอบซึ่งออกแบบโดยผู้วิจัย และสร้างบนโปรแกรม Power Point (version 16.72) โดยตัวเกมจะเป็นการแสดงภาพประกอบ (ในส่วนของกรอธบายแนะนำการทดสอบ) ภาพตัวละคร (การทดสอบ) เปิดเสียงประกอบ (แนะนำการทดสอบ) และเสียงตัวละคร (การทดสอบ) จำนวนทั้งสิ้น 49 สไลด์

ตัวละครเป็นเด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิง จำนวน 4 ตัว เป็นชาย 2 ตัว และหญิง 2 ตัว ตัวละครที่เป็นเด็กผู้หญิงจะมีผมยาวและใส่กระโปรงทั้งคู่ ขณะที่ตัวละครผู้ชายจะมีผมสั้นและใส่เสื้อยืด ตัวหนึ่งใส่กางเกงขาสั้นอีกตัวใส่กางเกงขายาว ภาพตัวละครนำมาจากเว็บไซต์ที่เปิดให้ดาวน์โหลดตัวละครมาใช้ได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย (<https://www.freepik.com/>)

ส่วนของเสียงประกอบในการแนะนำเกมเป็นเสียงของหญิงไทยอายุ 33 ปี และเป็นคนละคนกับเสียงของตัวละคร เสียงพูดของตัวละครทั้งหมดที่ใช้เป็นเสียงของหญิงไทยอายุ 40 ปี โดยผู้วิจัยตั้งใจเลือกเสียงที่จะนำมาใช้ให้มีความกำกวมและระบุเพศได้ยากที่สุด และได้มีการทดสอบเบื้องต้นในประเด็นนี้กับนักศึกษาปริญญาโทและเอกสาขาภาษาศาสตร์จำนวน 10 คน โดยเปิดเสียงให้ฟังและให้ทุกคนระบุว่าเป็นเสียงผู้ชายหรือผู้หญิง ซึ่งจำนวนเกินครึ่งไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าเป็นเพศใด และมีความเห็นร่วมกันว่ามีความกำกวมเพศภาพเหมาะสมกับการทดสอบที่สอดคล้อง (range) ของค่าความถี่มูลฐานของเสียงที่ใช้ทดสอบดังกล่าวมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 132 Hz และสูงสุดอยู่ที่ 186 Hz (โดยทั่วไปพิสัยของค่าความถี่มูลฐานของเสียงผู้หญิงจะอยู่ที่ 165–255 Hz ขณะที่ผู้ชายอยู่ที่ 85–155 Hz (Watson, 2019) ค่าเฉลี่ยความถี่มูลฐานของผู้หญิง 220 Hz และผู้ชาย 130 Hz (Kreiman & Sidtis, 2011) เมื่อพิจารณาจากค่าพิสัยของค่าความถี่มูลฐานจะเห็นได้ว่า เสียงที่นำมาใช้ทดสอบอยู่ระหว่างพิสัยของหญิงและชาย จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในการทดสอบที่ต้องการความกำกวมในประเด็นนี้ ขณะที่รูปลักษณะ

ตัวละครจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นชายหรือหญิงอย่างเด่นชัด (รูปภาพประกอบที่ 1 และ 2)
การตัดต่อและคัดเลือกเสียงทั้งหมดทำในโปรแกรม Praat (version.6.4)

ภาพประกอบที่ 1

ตัวอย่างตัวละครที่มีรูปลักษณ์เป็นผู้หญิง มุมขวาม (ลำโพงสีดำ) คือปุ่มที่ผู้วิจัยต้องกดเพื่อให้เสียงของตัวละครออกมาในแต่ละข้อ ล่างขวาคือปุ่มคำตอบที่เด็กต้องกดเพื่อระบุว่าตัวละครเป็นเพศอะไร

ภาพประกอบที่ 2

ตัวอย่างตัวละครที่มีรูปลักษณ์ผู้ชาย จะมีลักษณะเช่นเดียวกับในภาพของผู้หญิง ทั้งตำแหน่งลำโพงและปุ่มคำตอบที่เด็กต้องกด

2.3 วิธีการทดสอบ

เมื่อถึงเวลาทดสอบ ครูจะนำเด็กมาพบกับผู้วิจัยที่ละคนภายในห้องประชุมเล็กของโรงเรียน และครูจะเฝ้าสังเกตจนจบการทดสอบ ก่อนเริ่มทำการทดสอบ ผู้วิจัยจะพูดคุยและสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อน เพื่อลดความประหม่าของเด็กลง จากนั้นผู้วิจัยจะขอให้เด็กสวมหูฟังพร้อมเปิดเกมขึ้นมาให้เด็กดูในหน้าแรก จากนั้นจึงเริ่มด้วยการอธิบายวิธีการทดสอบให้เด็กฟังหนึ่งรอบ และเมื่อเข้าไปในเกมแล้วจะมีการอธิบายการทดสอบอีกครั้งหนึ่ง (รูปภาพประกอบที่ 3)

รวมถึงมีส่วนให้เด็กทดสอบความเข้าใจกติกา เช่น การให้เด็กทดลองกดปุ่มคำตอบ (ดูภาพประกอบที่ 4) หรือการฟังบทพูด ก่อนจะเริ่มในส่วนการทดสอบจริงที่นำมาใช้ในการคำนวณผลรวมแล้วเด็กจะได้ฟังการอธิบายวิธีการทดสอบ 2 รอบ

ในส่วนของการทดสอบจะมีตัวละครเป็นเด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิงทั้งหมด 4 ตัว สลับกันออกมาพูดประโยคต่าง ๆ (ผู้วิจัยเป็นคนกดปุ่มให้ตัวละครพูด) ที่มีคำลงท้าย 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง คำลงท้ายที่สอดคล้องกับรูปลักษณะของตัวละคร เช่น ตัวละครรูปลักษณะผู้ชาย พูดว่า “การบ้านยากจังครับ” หรือตัวละครรูปลักษณะผู้หญิงพูดว่า “การบ้านยากจังคะ” เป็นต้น รูปแบบที่สอง คำลงท้ายไม่สอดคล้องกับรูปลักษณะของตัวละคร เช่น ตัวละครรูปลักษณะผู้ชาย ออกมาพูดว่า “ง่วงนอนจังคะ” หรือตัวละครรูปลักษณะผู้หญิงออกมาพูดว่า “ง่วงนอนจังครับ” เมื่อตัวละครพูดจบในแต่ละครั้ง เด็กจะเลือกตอบ (ระบุ) ว่า ตัวละครดังกล่าวเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง จากปุ่มที่ปรากฏบนหน้าจอ 3 ปุ่ม คือ “ปุ่มสีฟ้าแทนคำตอบว่าผู้ชาย” “ปุ่มสีชมพูแทนคำตอบว่าผู้หญิง” และ “ปุ่มสีขาวแทนคำตอบว่าไม่แน่ใจ”

ตัวละครทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะพูดตัวละคร 4 ประโยค สลับไปมาแบบสุ่ม คือ “การบ้านยากจังครับ” “ง่วงนอนจังครับ” “การบ้านยากจังคะ” และ “ง่วงนอนจังคะ” ซึ่งจะมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับรูปลักษณะของตัวละครปะปนกันไป รวมแล้วตัวละครแต่ละตัว จะพูดทั้งหมด 8 ประโยค เด็กจะต้องทำการทดสอบทั้งหมด 3 รอบ ดังนั้นเด็กแต่ละคนจะต้องตอบคำถามทั้งสิ้น 24 ประโยค ความยาวของเกมทั้งหมดไม่เกิน 10 นาที ขณะที่เด็กทำการทดสอบ จะมีการบันทึกภาพและเสียงของจอเกมที่ปรากฏขณะทำการทดสอบ และมีการบันทึกเสียงของเด็กประกอบเพื่อความแม่นยำในการวิเคราะห์คำตอบของผู้วิจัย แต่ไม่ได้บันทึกภาพใบหน้า

ภาพประกอบที่ 3

ภาพหน้าจอแนะนำวิธีการทดสอบ โดยจะปรากฏขึ้นก่อนเริ่มเกมพร้อมมีเสียงบรรยายตามตัวอักษร

ภาพประกอบที่ 4

ภาพหน้าจอแนะนำวิธีการทดสอบ เมื่อพูดถึงปุ่มเพื่อใช้ในการตอบโดยมีด้วยกัน 3 ปุ่ม คือสีฟ้าสำหรับคำตอบที่เด็กคิดว่าเป็นผู้ชาย สีชมพู สำหรับผู้หญิง และสีขาวสำหรับคำตอบเมื่อเด็กไม่แน่ใจ

2.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะพิจารณาจากคำตอบของเด็กทั้งสองรูปแบบโดยเน้นที่รูปแบบคำตอบที่เข้าไม่สอดคล้องกับรูปลักษณะของตัวละคร ในขณะที่อีกรูปแบบหนึ่งคือรูปลักษณะของตัวละครและคำตอบที่เข้าสอดคล้องกันนั้น จะถูกใช้เป็นการตัดเข้าคำตอบคือเด็กที่ตอบในส่วนนี้ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ จะไม่ถูกนำมาคำนวณผล ทั้งนี้เด็กที่ร่วมทดสอบมีทั้งสิ้น 20 คน มี 2 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จึงเหลือเด็กที่นำมาคำนวณผล 18 คน ดังนั้นจำนวนครั้งที่ทั้งหมดในทุกเงื่อนไขที่เด็กทั้ง 18 คนตอบ จึงเป็น 432 ครั้ง (หนึ่งคนตอบ 24 ครั้ง) เมื่อนำมาจำแนกออกเป็น 4 เงื่อนไข คือ รูปแบบสอดคล้อง “รูปลักษณะเป็นผู้ชายคำตอบเข้าเป็นผู้ชาย” “รูปลักษณะเป็นผู้หญิงคำตอบเข้าเป็นผู้หญิง” รูปแบบไม่สอดคล้อง “รูปลักษณะเป็นผู้ชายคำตอบเข้าเป็นผู้หญิง” “รูปลักษณะเป็นผู้หญิงคำตอบเข้าเป็นผู้ชาย” ซึ่งจะได้คำตอบในแต่ละเงื่อนไข 108 ครั้ง

ผลการทดสอบที่ได้นำมาคำนวณด้วย Microsoft excel (version 16.72) เนื่องจากตัวแปรในการทดสอบนี้เป็นนามบัญญัติ (nominal) จึงเลือกใช้การวิเคราะห์ด้วย Chi-square test of proportion ในการคำนวณหาความแตกต่างทางสถิติ จากโปรแกรม Jamovi (version 2.6) (The jamovi project, 2024) ซึ่งจะคำนวณเฉพาะรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกัน คือ “รูปลักษณะเป็นผู้ชายคำตอบเข้าเป็นผู้หญิง” และ “รูปลักษณะเป็นผู้หญิงคำตอบเข้าเป็นผู้ชาย”

3. ผลการทดสอบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาถึง อิทธิพลของเพศสถานะด้านรูปลักษณะและการใช้ภาษา (คำตอบเข้า) ที่มีต่อการจำแนกเพศสถานะของเด็กปฐมวัย เพื่อชี้ให้เห็นว่า

สิ่งใดมีอิทธิพลหรือบทบาทมากกว่าเมื่อเด็กต้องจำแนกเพศสถานะ โดยจุดสำคัญคือ เมื่อเกิดความไม่สอดคล้องกันขึ้นขององค์ประกอบด้านเพศสถานะ ระหว่างความเป็นชายหรือหญิงที่ปรากฏผ่านรูปลักษณ์ของตัวละคร เช่น เสื้อผ้าทรงผม กับ คำลงท้ายที่แสดงเพศอย่าง “ครับ” “ค่ะ” ซึ่งการวัดผลนั้น จะวัดผลจากคำตอบของเด็กผ่านการกดปุ่มเพื่อตอบคำถาม โดยแบ่งผลการทดสอบออกเป็น 2 ส่วนคือ รูปแบบที่สอดคล้อง และรูปแบบที่ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 1

ตารางแสดงค่าร้อยละคำตอบของเด็กทั้ง 18 คน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในเงื่อนไขการตอบทั้ง 4 แบบ รูปลักษณ์เป็นผู้ชายคำลงท้ายเป็นผู้ชาย (M-M) รูปลักษณ์เป็นผู้ชายคำลงท้ายเป็นผู้หญิง (M-F) และรูปลักษณ์เป็นผู้หญิงคำลงท้ายเป็นผู้ชาย (F-M) และ รูปลักษณ์เป็นผู้หญิงคำลงท้ายเป็นผู้หญิง (F-F)

รูปลักษณ์	คำลงท้าย	ค่าร้อยละ/ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	คำตอบ : ชาย	คำตอบ : หญิง	คำตอบ : ระบุไม่ได้
ผู้ชาย	ผู้ชาย (M-M สอดคล้อง)	Average	97.2	0.0	1.9
		SD	6.4	0.0	5.4
ผู้ชาย	ผู้หญิง (M-F ไม่สอดคล้อง)	average	25.9	68.5	5.6
		SD	37.6	37.4	12.8
ผู้หญิง	ผู้ชาย (F-M ไม่สอดคล้อง)	average	69.4	25.9	4.6
		SD	40.5	39.7	12.5
ผู้หญิง	ผู้หญิง (F-F สอดคล้อง)	average	0.0	98.1	0.0
		SD	0.0	5.4	0.0

3.1 รูปแบบสอดคล้อง

ผลการทดสอบปรากฏว่า ในเงื่อนไขสอดคล้องกันดังที่แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 1 คือ “รูปลักษณ์เป็นผู้ชายและคำลงท้ายเป็นผู้ชาย (M-M)” และ “รูปลักษณ์เป็นผู้หญิงและคำลงท้ายเป็นผู้หญิง (F-F)” เด็กปฐมวัย มีจำนวนคำตอบทั้งสิ้น 216 ครั้ง แต่มี 3 ครั้ง จากเด็ก 3 คน ที่ไม่นำมาคำนวณเนื่องจากเด็กตอบผิด เช่น ในบางข้อที่ตัวละครรูปลักษณ์เป็นผู้ชายคำลงท้ายเป็นผู้ชาย แต่เด็กตอบว่าผู้หญิง เป็นต้น จึงทำให้คำตอบที่ถูกต้องและนำมาคำนวณในรูปแบบนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 213 ครั้ง โดยระบุเพศได้ถูกต้องเป็นจำนวน 105 ครั้ง และ 106 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 97.2% และประมาณ 98.1% ตามลำดับ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1 โดยมีคำตอบไม่แน่ใจ 2 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 1.9%

3.2 รูปแบบไม่สอดคล้อง

สำหรับเงื่อนไขที่ไม่สอดคล้องกัน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1 และแผนภูมิที่ 1 ซึ่งจะใช้เป็นเงื่อนไขหลักในการคำนวณผลหาค่าความสำคัญทางสถิติ ได้แก่ “รูปลักษณะเป็นผู้ชายแต่คำลงท้ายเป็นผู้หญิง (M-F)” เด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากรูปลักษณะ 28 ครั้ง คิดเป็น 25.9% และพิจารณาจากคำลงท้าย 74 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 68.5% ไม่แน่ใจ 6 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 5.6% ถัดมาคือ “รูปลักษณะเป็นผู้หญิงแต่คำลงท้ายเป็นผู้ชาย (F-M)” เด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากรูปลักษณะ 28 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 25.9% และพิจารณาจากคำลงท้าย 75 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 69.4% และเลือกตอบไม่แน่ใจ 5 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 4.6%

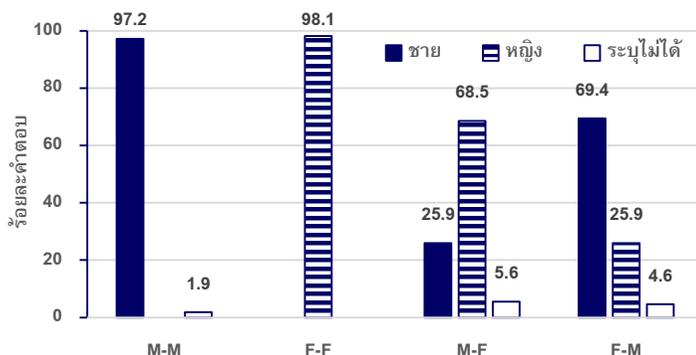
คำตอบที่ได้เมื่อนำมาคำนวณหาความสำคัญทางสถิติด้วย Chi-square จากโปรแกรม Jamovi โดยเลือกนำมาคำนวณเฉพาะเงื่อนไขที่ไม่สอดคล้องกัน คือ “รูปลักษณะเป็นผู้ชายแต่คำลงท้ายเป็นผู้หญิง” และ “รูปลักษณะเป็นผู้หญิงแต่คำลงท้ายเป็นผู้ชาย” ได้จำนวนคำตอบรวมทั้งสิ้น 216 ครั้ง เมื่อรูปลักษณะและคำลงท้ายไม่สอดคล้องกัน เด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากคำลงท้ายที่ 149 ครั้ง คิดเป็น 69% พิจารณาจากรูปลักษณะ 56 ครั้ง 25.9% และไม่แน่ใจ 11 ครั้ง 5.1% จำนวนทั้งสามประเภทนี้มีคำตอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$\chi^2(2) = 138, p < 0.001$] และเมื่อพิจารณาเฉพาะการเลือกตอบตามคำลงท้ายและตามรูปลักษณะพบว่า เด็กใช้คำลงท้ายในการจำแนกเพศของตัวละคร แตกต่างกับรูปลักษณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.001$ แสดงให้เห็นว่า คำลงท้ายมีอิทธิพลสำคัญในการพิจารณาเพศของตัวละคร มากกว่ารูปลักษณะอย่างชัดเจน

เมื่อแยกพิจารณาในเงื่อนไขรูปลักษณะเป็นผู้ชายแต่คำลงท้ายเป็นผู้หญิง (M-F) พบว่าการตอบทั้ง 3 ประเภท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ [$\chi^2(2) = 66.9, p < 0.001$] โดยเด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากคำลงท้ายอยู่ที่ 74 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 68% พิจารณาจากรูปลักษณะ 28 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 25% และไม่แน่ใจ 6 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 5% และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันเฉพาะระหว่างรูปแบบการตอบด้วยคำลงท้ายและรูปลักษณะ [$\chi^2(1) = 20.7, p < 0.001$] พบว่า เด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากคำลงท้ายมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในเงื่อนไขรูปลักษณะเป็นผู้หญิงแต่คำลงท้ายเป็นผู้ชาย (F-M) พบว่าการตอบทั้ง 3 ประเภท ก็มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ [$\chi^2(2) = 70.7, p < 0.001$] เช่นเดียวกับเงื่อนไขก่อนหน้า โดยเด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากคำลงท้ายอยู่ที่ 75 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 69% พิจารณาจากรูปลักษณะ 28 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 25% และไม่แน่ใจ 5 ครั้ง คิดเป็นประมาณ 4% และเมื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการตอบด้วยคำลงท้ายและรูปลักษณะ [$\chi^2(1) = 21.4, p < 0.001$] พบว่า เด็กเลือกตอบโดยพิจารณาจากคำลงท้ายมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิแสดงคำตอบจากการระบุเพศตัวละครของเด็ก จำนวน 18 คน แนวตั้งคือ จำนวนครั้งที่เด็กตอบ โดยแสดงเป็นร้อยละ แนวนอนคือ เงื่อนไขในการตอบทั้ง 4 แบบ รูปลักษณะเป็นผู้ชายกำลังทำเป็นผู้ชาย (M-M) รูปลักษณะเป็นผู้หญิงกำลังทำเป็นผู้หญิง (F-F) รูปลักษณะเป็นผู้ชายกำลังทำเป็นผู้หญิง (M-F) และรูปลักษณะเป็นผู้หญิงกำลังทำเป็นผู้ชาย (F-M) ตามลำดับ

4. อภิปรายผล

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาถึง อิทธิพลของเพศสถานะด้านรูปลักษณะและการใช้ภาษา (กำลังทำ) ที่มีต่อการจำแนกเพศสถานะของเด็กปฐมวัย ว่าสิ่งใดมีอิทธิพลหรือบทบาทมากกว่ากันในการช่วยให้เด็กจำแนกเพศสถานะ โดยจุดสำคัญคือเมื่อเกิดความไม่สอดคล้องกันขึ้นขององค์ประกอบด้านเพศสถานะ ระหว่างความเป็นชายหรือหญิงที่ปรากฏผ่านรูปลักษณะของตัวละคร เช่น เสื้อผ้าทรงผม กับ กำลังทำที่แสดงเพศอย่าง “ครี” “เตะ” ผลการทดสอบปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเด็กอนุบาลที่ร่วมทดสอบ พิจารณาเพศสถานะของตัวละครโดยอาศัยกำลังทำที่แสดงเพศ มากกว่ารูปลักษณะของตัวละครอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในสองเงื่อนไขที่มีรูปแบบไม่สอดคล้องกัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ว่า ภาษามีบทบาทสำคัญในการช่วยเด็กไทยจำแนกและจัดประเภทของเพศสถานะได้ดีกว่ารูปลักษณะภายนอก

ความเป็นไปได้ของผลการทดสอบนี้แสดงถึง การที่ภาษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมไทยการใช้ภาษาไทย และทำให้เด็กพัฒนาความทรงจำแบบสัญญาขึ้นมา จนนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ขึ้น ดังที่ Lev Vygotsky เคยเสนอไว้ (Vygotsky, 1978) กล่าวคือ การตอบสนองของเราเปลี่ยนไปสู่การตอบสนองต่อภาษามากขึ้น และทำให้การปะปายด้วยคำเข้ามามีบทบาทในการให้ความหมายและจัดประเภทสิ่งต่าง ๆ พร้อมส่งผลให้ประสบการณ์หรือการจัดเก็บความรู้ของเราอยู่ในรูปแบบของคำมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งจะอยู่ในความทรงจำที่เรียกว่าคลังคำศัพท์ภายใน โดยคำแต่ละคำจะเปรียบเหมือนส่วนนำ ที่คอยเชื่อมโยงกับคำอื่น ๆ ในเครือข่ายความหมาย ที่จะคอยอ้างอิงซึ่งกันและกัน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

(Carrol, 2008) สอดคล้องกับแนวคิดด้านพัฒนาการด้านการรู้คิดของ Piaget (1960) ที่เสนอว่าพัฒนาการทางภาษาของเด็กค่อย ๆ พัฒนาขึ้นตามช่วงวัย ซึ่งในช่วงต้นความคิดของเด็กจะยังยึดติดกับความเป็นรูปธรรม ก่อนจะพัฒนาจนเข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรมได้อย่างสมบูรณ์ในช่วงประมาณ 11 ปี พัฒนาการดังกล่าวเปลี่ยนแปลงควบคู่กับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

รวมไปถึงเมื่อพิจารณาในแง่การเชื่อมโยงเครือข่ายความหมายในบริบทของไทย รูปลักษณะที่ปรากฏ เช่น เสื้อผ้าทรงผมของตัวละคร อาจเชื่อมโยงความหมายกับสิ่งอื่นนอกเหนือจากเพศสถานะ เช่น กระโปรงนอกจากเชื่อมโยงกับความเป็นหญิง แต่ยังสามารถเชื่อมโยงกับ ชนิดของผ้า แฟชั่น รสนิยม ราคา ฐานะ ฯลฯ จนทำให้การแสดงความหมายไม่ชัดเจนเท่ากับคำลงท้าย ที่เชื่อมโยงอย่างเฉพาะเจาะจงกับความเป็นชายความเป็นหญิงมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า เมื่อความทรงจำและการเข้าใจความหมายใด ๆ ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปแบบคำ จึงอาจส่งผลให้ภาษาเข้ามามีอิทธิพลในการแสดงความหมายเหนือกว่ารูปลักษณะ และทำให้เด็กไทยส่วนใหญ่ เลือกที่จะจำแนกเพศผ่านคำลงท้ายที่แสดงเพศมากกว่า เพราะดูมีความคงที่และใกล้เคียงกับความเป็นแก่นแกนความเป็นชายความเป็นหญิงมากกว่ารูปลักษณะ คำอธิบายนี้สอดคล้องกับมุมมองของ Diesendruck and HaLevi (2006) ที่มองว่า ภาษาเข้ามาทำให้การจัดประเภทเปลี่ยนแปลงไปผ่านการแปะป้าย ซึ่งทำให้สิ่งที่จับต้องได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น คุณสมบัติทางชีววิทยาอย่างสีผิว ลดบทบาทในการเป็นแก่นแกนของมนุษย์ลง และทำให้สิ่งที่ประกอบขึ้นใหม่ทางวัฒนธรรม มีบทบาทมากขึ้นในการเป็นแก่นแกนของมนุษย์

นอกจากมุมมองดังกล่าวแล้ว สิ่งที่ Gelman (2003) อธิบายไว้ว่า ภาษามีบทบาทสำคัญในการจัดประเภทก็เป็นอีกมุมมองหนึ่งที่น่าสนใจ โดยภาษาเข้ามากำหนดมุมมองของสิ่งที่กำกวม ด้วยเครือข่ายคำที่อยู่ภายใน โดยได้ยกตัวอย่าง รั้วต้นไม้ (hedge) ที่สามารถจัดประเภทเป็นได้ทั้งต้นไม้และสิ่งประดิษฐ์ แต่เมื่อเรานำภาษาเข้ามานิยามหรือกำหนด ภาษาที่เข้ามาจะเชื่อมโยงกับเครือข่ายความหมายที่ตัวภาษานั้นผูกอยู่ และส่งอิทธิพลต่อความคิดเราในการมองหรือจัดประเภทให้สิ่ง ๆ นั้นให้อยู่ในกลุ่มดังกล่าว เช่น หากบอกว่ารั้วต้นไม้เป็นต้นไม้ ต้นไม้เชื่อมโยงกับแนวคิดธรรมชาติ โลก ฯลฯ มุมมองหรือความเข้าใจที่เรามีต่อรั้วต้นไม้จึงจะเกี่ยวข้อหรือถูกจัดประเภทให้เป็นธรรมชาติ ในทางกลับกันหากเราเรียกรั้วต้นไม้ว่า ของเล่น หรือสิ่งประดิษฐ์ การมองหรือจัดประเภทของรั้วต้นไม้ก็จะเปลี่ยนไปในอีกรูปแบบหนึ่ง ภาษาจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการชักนำไปสู่เครือข่ายที่แตกต่าง และส่งผลต่อการจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ

ผลการวิจัยนี้ช่วยแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัด ถึงบทบาทของภาษาในการกำหนดทิศทางหรือมุมมองต่อประเภทของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่มีความกำกวม เมื่อพิจารณาร่วมกับประเด็นการจัดเก็บความรู้หรือแนวคิดที่มักอยู่ในรูปแบบคำ และคำลงท้ายที่อาจมี

เครือข่ายความหมายที่เชื่อมโยงกับเพศสถานะได้ชัดเจนกว่ารูปลักษณะ จึงอาจเป็นเหตุผลให้เด็กไทยเลือกคำลงท้ายมากกว่ารูปลักษณะ

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ทำขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลของภาษาต่อการตัดสินใจจำแนกเพศสถานะของเด็กไทยวัย 5-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่มีความเข้มข้นด้านเพศสถานะสูง จึงทำให้เด็กวัยนี้น่าจะสามารถเข้าใจความหมายของเพศสถานะได้อย่างดี ทั้งความเป็นชายหรือหญิงที่แสดงอยู่ในคำลงท้ายด้านเพศสถานะ หรือรูปลักษณะที่ประกอบด้วยความหมายแฝงด้านเพศสถานะต่าง ๆ ซึ่งผลการทดสอบปรากฏอย่างเด่นชัดว่าเด็ก อาศัยคำลงท้ายในการจำแนกเพศอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ความหมายต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมมักจัดเก็บอยู่ในรูปเครือข่ายความหมาย ที่คำจำนวนมากจะเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ประกอบกับคำลงท้ายอย่าง “ครับ” “ค่ะ” อาจมีลักษณะเฉพาะในภาษาไทย ในการใช้ที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะโดยตรงมากกว่ารูปลักษณะ จึงอาจเป็นเหตุผลให้คำลงท้ายมีอิทธิพลมากกว่าเมื่อเด็กไทยต้องตัดสินใจเลือกในการจำแนกเพศสถานะ

อย่างไรก็ตามงานชิ้นนี้ก็ยังคงมีข้อจำกัดบางประการ เช่น การเก็บข้อมูลกับเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบมีขนาดไม่ใหญ่นัก แม้ผลการทดสอบจะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบกลไกในการตอบสนองของเด็กได้อย่างดี แต่ก็ไม่อาจแน่ใจได้ว่า เมื่อทำการเก็บข้อมูลกับเด็กในจำนวนที่มากขึ้น ผลการทดสอบจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร รวมไปถึงการทดสอบดังกล่าวยังขาดการเปรียบเทียบกับผู้ใหญ่ และเด็กในวัยอื่น ๆ จึงอาจจะยังไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างได้อย่างชัดเจนนัก เพราะการพิจารณาดังกล่าวไม่เพียงจะเกี่ยวข้องกับภาษาหรือองค์ประกอบที่ร่วมแสดงความหมายเท่านั้น หากแต่ประสบการณ์ทางสังคม หรือบริบทขณะนั้นย่อมส่งผลต่อการประเมินเป็นอย่างมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าผลการทดสอบกับเด็กในวัยที่ความเข้มข้นด้านแนวคิดทางเพศสถานะสูงครั้งนี้ ต่างเลือกคำลงท้ายด้านเพศสถานะในการระบุเพศอย่างเด่นชัด ส่วนปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม การรู้คิด สัญญาะ ฯลฯ ปัจจัยดังกล่าวไม่ได้นำเข้ามาเป็นหนึ่งในตัวแปรของการวิจัยครั้งนี้ ที่อาจส่งนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของคำตอบได้

อย่างไรก็ดีรูปแบบการเก็บข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ น่าจะสามารถนำไปประยุกต์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป โดยเฉพาะกับการเก็บข้อมูลเด็กด้วยเครื่องมือและเกม นอกจากนี้ประเด็นด้านอิทธิพลของตัวภาษาหรือคำเอง ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเชื่อมโยงความเข้ากับเครือข่ายความหมายต่าง ๆ ก็ยังเป็นสิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ยังไม่ได้อธิบายอย่าง

ลงลึกนัก จึงอาจเป็นพื้นที่ให้ผู้วิจัยอื่น ได้เข้ามาสำรวจและขยายขอบเขตความรู้ในด้านดังกล่าวให้กว้างขวางขึ้น

ขณะเดียวกันเมื่อมองกลับมาที่สังคมไทยปัจจุบัน การอ้างอิงเพศที่อยู่นอกเหนือจากเพศชิวะภาพพบได้มากขึ้น ภาษาจึงเข้ามามีส่วนสำคัญในการช่วยสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลทั้งในแง่การใช้เพื่อสร้างคำเรียกหรือจัดประเภทตัวเอง ผ่านจุดอ้างอิงใหม่ ๆ เช่น “กะเทยมีงู” รวมถึงการสร้างภาษาขึ้นมา เพื่อใช้ในการปฏิสัมพันธ์ภายในหรือนอกสังคมนั้น เช่น “ภาษาลู” สิ่งนี้ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของภาษา ที่เข้ามามีส่วนช่วยขยายวัฒนธรรมที่เคยถูกใช้เฉพาะกลุ่มให้กว้างขวางขึ้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ผ่านการรับและใช้ภาษา ที่อาจเข้าไปเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่อยู่ในเครือข่ายความหมาย และสร้างการเชื่อมโยงใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ขยายตัว ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาจพัฒนาจนนำไปสู่มุมมองหรือทัศนคติใหม่ ๆ ทั้งต่อเพศสถานะและสังคมไทยในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ คณะครูและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านของโรงเรียนอนุบาลแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับการช่วยเหลือและประสานงานอย่างยอดเยี่ยม รวมไปถึงผู้ปกครองที่ไว้วางใจให้บุตรหลานของท่านมาร่วมการวิจัย หายสุดที่สำคัญและขาดไม่ได้เลยคือเด็ก ๆ ทุกคนที่สละเวลามาร่วมทำกิจกรรมกับผู้วิจัย เพราะไม่เพียงจะช่วยให้ข้อมูลที่ล้ำค่าแก่ผู้วิจัย แต่ยังช่วยสร้างสีสันทำให้งานวิจัยที่ดูแห้งแล้ง มีชีวิตชีวาขึ้นอย่างมหัศจรรย์

ผู้เขียนคนที่สองได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยบางส่วนจาก The Center of Excellence in Intelligent Informatics, Speech and Language Technology and Service Innovation (CILS), Thammasat University.

เอกสารอ้างอิง/References

- นิวซีแลนด์ เป็นประเทศแรกของโลกที่โอบกอดแสดงการยอมรับ Intersex หน้าอาคารรัฐสภา. (25 พฤษภาคม 2561). *ประชาไท*. <https://prachatai.com/journal/2018/05/77116>
- ปราณี วงศ์เทศ. (2562). *เพศสภาพในสุวรรณภูมิ (อุษาคเนย์)*. นานตาแฮก.
- สุไลพร ชลวิไล (บรรณารักษ์). (2562). *เพศแห่งสยาม ประวัติศาสตร์ความหลากหลายทางเพศ*. สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ.
- Ackroyd, P. (2017). *Queer city gay London from the Romans to the present day*. Chatto & Windus.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for children development: raising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Sign*, Summer 1983, 8(4), 598-616. <https://doi.org/10.1086/493998>
- Boersma, P., & Weenick, D. (1992-2022). *Pratt: doing phonetics by computer* [Computer program]. Version 6.2.06, Retrieved 23 January 2022, from <https://www.praat.org>
- Carroll, D. W. (2008). *Psychology of language* (5th ed.). Thomson Wadsworth.
- Diesendruck, G., & HaLevi, H. (2006). The role of language, appearance, and culture in children's social category-based induction. *Child Development*, May/June, 77(33), 539-553. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00889.x>
- Fagot, B. I., Leinbach, M. D., & O'Boyle, C. (1992). Gender labeling, gender stereotyping, and parenting behaviors. *Developmental Psychology*, 28(2), 225-230. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.2.225>
- Gelman, S. A. (2003). *The Essential child: Origins of essentialism in Everyday Thought*. Oxford University Press.
- Gelman, S. A. (2009). Learning from others: Children's construction of concepts. *Annual Review of Psychology*, 60, 115-140. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.59.103006.093659>
- Halim, M. L., Ruble, D., Tamis-Lemonda, C., & Shrout, P. (2013). Rigidity in gender-typed behaviors in early childhood: A longitudinal study of ethnic minority children. *Child Development*, 84(4), 1269-1284. <https://doi.org/10.1111/cdev.12057>

- Halim, M. L. D., Ruble, D. N., Tamis-LeMonda, C. S., Shrout, P. E., & Amodio, D. M. (2017). Gender attitudes in early childhood: Behavioral consequences and cognitive antecedents. *Child Development, 88*(3), 882-889. <https://doi.org/10.1111/cdev.12642>
- Haslenger, S. (2000). *Gender and race: (What) are they? (what) do we want them to be*. Blackwell Publishers.
- Hawley, J. C. (Eds). (2001). *Postcolonial, queer: theoretical intersections*. State of University of New York Press.
- Kreiman, J., & Sidtis, D. (2011). *Foundations of voice studies: An interdisciplinary approach to voice production and perception*. Wiley-Blackwell.
- Peyasantiwong, P. (1981). *A study of final particles in conversational Thai* [Doctoral dissertation, University of Michigan]. University Microfilms International.
- Peña, M., Vásquez-Venegas, C., Cortés, P., Pittaluga, E., Herrera, M., Pino, E. J., Escobar, R. G., Dehaene-Lambertz, G., & Guevara, P. (2024). A brief tablet-based intervention benefits linguistic and communicative abilities in toddlers and preschoolers. *npj Sci. Learn, 9*, Article 38. <https://doi.org/10.1038/s41539-024-00249-3>
- Piaget, J. (1960). *The psychology of intelligence* (C. K. Ogden, Ed.). Littlefield, Adams & Co.
- Piaget, J. (1964). Development and learning. *Journal of Research in Science Teaching, 2*, 176-186.
- Quinn, P. C. (2014). Born to categorize. In U. Goswami (Ed.), *The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Cognitive Development* (pp.129-152). Wiley-Blackwell.
- R Core Team (2024). *R: A Language and environment for statistical computing* (Version 4.4) [Computer software]. <https://cran.r-project.org> (R packages retrieved from CRAN snapshot 2024-08-07).
- Taylor, M. G. (1996). The development of children's beliefs about social and biological aspects of gender differences. *Child Development, 67*(4), 1555-1571.
- The jamovi project (2024). *jamovi* (Version 2.6) [Computer Software]. <https://www.jamovi.org>
- Trautner, H. M., Ruble, D. N., Cyphers, L., Kirsten, B., Behrendt, R., & Hartmann, P. (2005). Rigidity and flexibility of gender stereotypes in children: development or differential? *Infant and Child Development, 14*(4), 365-381. <https://doi.org/10.1002/icd.399>

- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes* (M. Cole, V. Jolm-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). *Harvard University Press*. <https://doi.org/10.2307/j.ctvjf9vz4>
- Watson, S. (2019). The unheard female voice. *American Speech-Language-Hearing Association*, 24(2), 44-53. <https://doi.org/10.1044/leader.FTR1.24022019.44>
- Waxman, S. R., & Leddon, E. M. (2014). Early word-learning and conceptual development: everything had a name, and each name gave birth to a new thought. In U. Goswami (Ed.), *The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Cognitive Development* (pp.180-208). Wiley-Blackwell.
- Zosuls, K. M., Ruble, D. N., Tamis-LeMonda, C. S., Shrout, P. E., Bornstein, M. H., & Greulich, F. K. (2009). The acquisition of gender labels in infancy: Implications for gender-typed play. *Developmental Psychology*, 45(3), 688-701. <https://doi.org/10.1037/a0014053>